

6. 3. 2014

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Jak pečlivě je postupováno ve vazebních řízeních?

Vazba představuje v rámci trestního procesu nezávažnější zajišťovací opatření, které má na obviněného i osoby jemu blízké velmi citelný dopad. Orgány činné v trestním řízení musejí proto při rozhodování o vzetí či ponechání obviněného ve vazbě postupovat s maximální obezřetností a velmi důkladně zkoumat důvodnost vazby, příp. jejího dalšího trvání. Soudy pak mají výslovně, přehledně a logicky objasnit, ze kterých konkrétních skutečností vyplývá ona obava, že se obviněný bude chovat některým ze způsobů uvedených v § 67 písm. a), b) nebo c) trestního řádu.

Současně pak mají uvést, proč je vazba v daném případě opatřením nezbytným pro dosažení účelu trestního řízení a že ani při vynaložení veškerého úsilí ze strany orgánů činných v trestním řízení nelze tohoto účelu dosáhnout jinak, neboť Evropský soud pro lidská práva hodnotí právo na osobní svobodu ve smyslu čl. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod za vůbec jedno z nejvýznamnějších práv, které chrání fyzickou bezpečnost osoby. Jak Ústavní soud obzvláště poeticky hodnotí, je svoboda jednotlivce jednou z nejdůležitějších hodnot demokratického právního státu a je předpokladem toho, aby si mohl každý sám uspořádat svůj život a svým jednáním usilovat o vlastní štěstí. [1]

V nálezu ze dne 21. 1. 2014 I. ÚS 2883/13 se Ústavní soud zabýval důvody pro vzetí obviněného do útěkové vazby. Městský soud v Brně shledával vazební důvody svého rozhodnutí v tom, že stěžovatel od počátku hlavního líčení se soudem nespolupracoval a opakovaně se snažil mařit průběh hlavního líčení. Stejně tak nespolupracoval s ustanovenými znalkyněmi, jež měly za úkol vypracovat znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie. Stěžovatel rovněž přestal přebírat poštu soudu a ze všech těchto důvodů na něj byla uvalena tzv. útěková vazba dle § 67 písm. a) trestního řádu. Městské státní zastupitelství v Brně stěžovateli vytýkalo obstrukčnost jeho chování právě ve vztahu k vypracování psychiatrického posudku, v důsledku čehož musela být čtyři hlavní líčení ve věci odročena. Podle něj tak stěžovatel celým svým postojem k trestnímu řízení vzbuzoval obavu, že vedle maření provedení znaleckého posudku, nemá stále bydliště a vyvíjí snahu se trestnímu stíhání vyhnout.

Dle § 67 písm. a) trestního řádu platí, že obviněný smí být vzat do útěkové vazby jen tehdy: „*jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest.*“. Ústavní soud uvádí, že uprchnutím rozumí soudní praxe vždy útěk do ciziny, pojmem „*bude se skrývat*“, pak ukrývání v tuzemsku. Nicméně

obstrukce, byť opakující se, ještě nemusí nezbytně nutně znamenat, že zde existuje důvodná obava, že se obviněný bude skrývat či dokonce uprchnout. Ústavní soud připomíná, že **orgány činné v trestním řízení musejí obstrukcím čelit, avšak mohou k tomu užívat pouze ty právní instituty, u nichž k tomu byly naplněny nezbytné podmínky**. V případě usnesení o vazbě, tak musí být objasněno, proč nepostačuje užití institutů zasahujících do základních práv a svobod jednotlivce méně intenzivně.

V daném případě soud prvního stupně uváděné obstrukce obviněného vztahoval toliko k nezbytnosti provedení vyšetření duševního stavu stěžovatele. Ústavní soud však připomenul, že k vyřešení takové situace slouží institut zakotvený v § 116 odst. 2 trestního řádu, tedy vydání nařízení, aby byl obviněný pozorován ve zdravotnickém ústavu. Pokud však byl obviněný vzat do vazby právě a výhradně z důvodu zajištění vyšetření jeho duševního stavu, jedná se o porušení čl. 8 odst. 5 Listiny základních práv a svobod. Zde navíc Ústavní soud podtrhuje délku trvání vazby, kdy stěžovatel nebyl po pořízení psychiatrického posudku z vazby propuštěn na svobodu, jak by se dalo očekávat, když vzetí do vazby bylo odůvodněno téměř výhradně nezbytností vyhotovení tohoto posudku. Krajský soud v Brně, který rozhodoval o podané stížnosti, nad rámec tvrzených obstrukcí obviněného ještě jako důvod vazby uváděl i to, že si obviněný nepřebíral poštu a stal se tak nekontaktním, ale tento důvod nikterak blíže nerozebral, a proto nemohl být pro odůvodnění vazby postačující. V té souvislosti Ústavní soud odkázal na své rozhodnutí ze dne 22. 5. 2013, náleží I. ÚS 2183/12, v němž se zabýval obdobnou problematikou a opětovně zde kladl důraz právě na odůvodněnost rozhodnutí o vazbě, kdy vytkl soudu, že: **„rozhodnutí o stěžovatelově vazbě není odůvodněno poukazem na konkrétní skutečnosti, resp. ne poukazem na takové skutečnosti, které by měly být z pohledu užitého vazebního důvodu považovány za relevantní.“** Dá se říci, že v tomto nálezu tak Ústavní soud z pohledu dikce zákona zcela jednoznačně a logicky shledal, že: *„Nutnost zabezpečení přítomnosti obviněného na hlavním líčení ani všeobecný zájem na jeho nerušeném a plynulém průběhu nejsou samy o sobě důvodem vazby.“* [2]. I v tomto případě Ústavní soud konstatoval, že je možné využít jiného a mírnějšího právního institutu, než-li je vazba, a sice předvedení policejním orgánem ve smyslu § 90 trestního řádu a dále uvedl, že teprve v případě, kdy by nebylo možno obstrukcím zabránit ani takovým způsobem: *„bylo by teprve možno zvažovat, že prostor obecného soudu je již zúžen do té míry, že jednání stěžovatele je nutno považovat za skrývání ve smyslu § 67 písm. a) trestního řádu.“*

Další zajímavý „vazební případ“ řeší Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 15. 1. 2014 I. ÚS 3326/13. V červnu roku 2012 vzal Okresní soud v Ústí nad Labem do vazby asi osm osob pro podezření ze spáchání zločinu kráčení daně, poplatku nebo povinné platby, a to pro důvody uvedené v § 67 písm. b) a c) trestního řádu. V průběhu následujícího roku pak tyto osoby postupně opakovaně žádaly o propuštění z vazby pro neodůvodněnost jejího trvání a následně podávaly neúspěšné stížnosti ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem, neboť soud prvního stupně žádné z jejich žádostí nevyhověl. V průběhu té doby odpadnul koluzní vazební důvod dle § 67 písm. b) trestního řádu a obvinění byli ve vazbě ponecháni toliko z důvodů předstížných. V červnu roku 2012 pak v případě několika obviněných dobíhala tříměsíční lhůta od nabytí právní moci posledního vazebního rozhodnutí a Okresní soud v Ústí nad Labem k návrhu státního zástupce ve smyslu § 72 odst. 1 trestního řádu rozhodoval o jejím dalším trvání. Ačkoli obvinění k dotazu okresního soudu výslovně požádali o konání vazebního zasedání a ze strany Okresního soudu v Ústí nad Labem jim byly následně sděleny termíny vazebních zasedání, v den jejich plánovaného konání byli obhájci obviněných různým způsobem (např. e-mailem) vyrozuměni o tom, že je toto vazební zasedání odvoláno z důvodu povodní. Následně Okresní soud v Ústí nad Labem rozhodl o pokračování vazby obviněných bez konání vazebního zasedání, které podle něj nebylo možno z objektivních důvodů nařídít a své rozhodnutí odůvodnil tím, že budova soudu byla od 3. 6. 2013 pro veřejnost uzavřena, kdy doba trvání tohoto omezení soudu nebyla známa a lhůta pro rozhodnutí o trvání vazby ve smyslu § 72 odst. 1 trestního řádu měla brzy uplynout. Ještě před tím, než bylo toto usnesení doručeno obviněným a

obhájčům (a možná dokonce i před jeho písemným vyhotovením), požádali někteří obvinění o vydání příkazu k propuštění na svobodu, právě s ohledem na propadnutí zákonné tříměsíční lhůty. Této žádosti však vyhověno nebylo. Obvinění rozhodnutí soudu prvního stupně napadli svou stížností podanou ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem, který postup okresního soudu vyhodnotil jako sice poněkud nestandardní, nicméně v dané situaci jako jediný možný a správný. Porušení práva obviněných, aby byli slyšeni ve vazebním jednání, pak dle svého názoru zhojil tím, že je vyslechl sám.

Ústavní soud v předmětném nálezu připomenul své jiné, dřívější rozhodnutí [3] s tím, že je třeba na jakékoli řízení, ve kterém je přezkoumávána důvodnost dalšího trvání omezení osobní svobody, vztáhnout stejné požadavky, jako jsou kladeny pro případ prvotního rozhodování o zbavení osobní svobody. Přitom právo obviněného osobně se zúčastnit řízení před soudem v rámci rozhodování o vazbě či jejím dalším pokračování a z toho plynoucí právo být slyšen v kontradiktorním řízení je třeba považovat za zcela základní prvek práva na spravedlivý proces týkající se omezení osobní svobody.

Je sice pravdou, že od tohoto osobního slyšení lze upustit, ovšem pouze tehdy, pokud by obviněný sám takovýto výslech odmítnul, nebo pokud by k rozhodování soudu docházelo bezprostředně poté, co již byl obviněný k otázce vazby soudem vyslechnut, případně pokud by jeho výslechu bránily objektivně nepřekonatelné překážky. A Ústavní soud dodává, že pro povinnost osobního slyšení není rozhodné, zda se jedná o projednání žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu nebo o rozhodování o jeho ponechání ve vazbě na návrh státního zástupce, nýbrž rozhodným je časový aspekt. Konkr. pak časový interval, který uplynul od posledního osobního slyšení obviněného soudem. Ústavní soud uvedl, že dle judikatury Evropského soudu pro lidská práva platí, že není třeba obviněného opětovně slyšet, pakliže od jeho předchozího výslechu uplynula doba řádově týdnů. Ovšem např. již délka osm a půl týdne od posledního slyšení, je příliš dlouhá. [4] V projednávaném případě, pak od doby, kdy byl obviněný slyšen naposled, uplynuly celé tři měsíce a takovou prodlevu hodnotí Ústavní soud ve světle judikatury jako nadměrnou. Proto bylo povinností Okresního soudu v Ústí nad Labem obviněného vyslechnout, když ten se tohoto svého práva nezřekl, nýbrž o jeho naplnění výslovně sám požádal.

Ústavní soud se pak následně zabýval také otázkou, zda povodeň, jakožto mimořádná událost, představovala objektivně nepřekonatelnou překážku, která znemožnila osobní slyšení obviněných a nevyslechnutí obviněných tak bylo ospravedlnitelné. A v tomto ohledu dal Ústavní soud cele zapravdu stěžovateli, když z dostupných informací zjistil, že cestování v průběhu povodní mezi Ústím nad Labem a vazební věznicí v Litoměřicích, kde byli obvinění umístěni, zcela znemožněno nebylo. Byl tedy možný převoz stěžovatele do jiné vhodné budovy v Ústí nad Labem (např. do budovy PČR, apod.) nebo výjezd soudců do vazební věznice za stěžovatelem. Konání vazebního jednání tedy bylo sice ztíženo, avšak nebylo povodní objektivně znemožněno a skutečnost, že by toto vazební jednání znamenalo určité nepohodlí orgánů činných v trestním řízení, Ústavní soud samozřejmě vyhodnotil jako nerozhodnou.

Zajímavým je jistě také to, že Ústavní soud shledává účel konání vazebního zasedání také v garanci proti špatnému zacházení. Je třeba, aby soudci vazebně drženou osobu pravidelně na vlastní oči spařili a aby si taková osoba měla možnost před nimi stěžovat třeba i na podmínky vazby. Pokud by toto právo na osobní slyšení neexistovalo, znamenalo by to, že obviněné osoby mohou být drženy ve vazbě i roky, aniž by je nějaký soudce vůbec spařil. **Osobní slyšení vychází z principu, že člověk je subjektem s lidskými právy a nikoli pouze objektem, o jehož svobodě je možné rozhodovat bez jeho přítomnosti.**

Postup Okresního soudu v Ústí nad Labem tak Ústavní soud shledal být rozporným s čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod zaručující právo na osobní slyšení a také s právem na osobní svobodu ve smyslu čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, když nerespektoval § 73d trestného řádu. Toto porušení samozřejmě nemohlo být konvalidováno postupem Krajského soudu v Ústí nad

Labem. Ústavní soud uvedl, že pakliže se krajský soud domníval, že důvody vazby trvají, mohl rozhodnutí soudu prvního stupně zrušit a rozhodnout o pokračování vazby dle § 149 odst. 1 písm. a) trestního řádu. Tím by stěžovateli otevřel případnou možnost domáhat se po státu náhrady škody či přiměřeného zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu [5].

Z obou uvedených a troufám si říci, že již na první pohled poměrně jasných případů, tak vyplývá, že ačkoli je vazba institutem, k jehož užití má docházet jen v případech výjimečných a důkladně odůvodněných, bývá přes to, že se jedná již o institut letitý, často aplikována v rozporu se zákonem. Je sice potěšující, že Ústavní soud na důvody pro užití vazby nahlíží restriktivně a jeho přístup je v tomto ohledu vsutku neměnný, což znamená, že náprava pro stěžovatele přichází, nicméně přichází bohužel až s určitým zpožděním.

Mgr. Jana Čechová Náplavová,
advokátka

[TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI advokátní kancelář s.r.o.](#)

Trojanova 12
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 918 490

Fax: +420 224 920 468

e-mail: ak@iustitia.cz

[1] Nález Ústavního soudu sp.zn. I. ÚS 3326/13 ze dne 15. 1. 2014

[2] Nález Ústavního soudu I. ÚS 2183/12 ze dne 22. 5. 2013

[3] Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 45/04 ze dne 22. 3. 2005

[4] Rozsudek ve věci Husák proti České republice č. 19970/04 ze dne 4. 12. 2008

[5] § 8 odst. 2 zák. č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, v platném znění

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)

- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)